

Informacja
o działalności Inspekcji Ochrony Roślin i Nasiennictwa
na obszarze powiatu radomskiego w roku 2024

Rok 2024 r. to kolejny rok nowelizacji przepisów, w oparciu o które działa Państwowa Inspekcja Ochrony Roślin i Nasiennictwa. Ustawa o Państwowej Inspekcji Ochrony Roślin i Nasiennictwa z dnia 13 lutego 2020 r. określa organizację, zasady działania i kompetencje Państwowej Inspekcji Ochrony Roślin i Nasiennictwa, odpowiedzialnej za nadzór nad zdrowiem roślin, obrotem i stosowaniem środków ochrony roślin i nawozów, a także wytwarzaniem i obrotem materiałem siewnym oraz kontrolą GMO. Zasady działania Inspekcji zostały dostosowane do nowych wspólnych reguł prowadzenia kontroli w łańcuchu żywnościowym, spójnych z przepisami Unii Europejskiej. Kierunki i zakres działań Inspekcji wynikają z polityki rolnej państwa oraz wytycznych określonych przez Głównego Inspektora. Zamierzone zadania i cele osiągnąć są przez prowadzenie różnorodnej działalności, zarówno tej kontrolnej i diagnostycznej, która stanowi podstawę działania Inspekcji, jak również poprzez prowadzenie szeroko zakrojonej działalności edukacyjnej nakierowanej na podnoszenie wiedzy z zakresu ochrony roślin i nasiennictwa wśród producentów rolnych i przedsiębiorców działających w branży rolniczej.

Istotnym elementem nadającym kierunek zmian w Inspekcji jest Strategia Rozwoju PIORIN na lata 2022-2027, która powstała w ramach projektu FITOEXPORT. Jest to z jednej strony strategia kontynuacji, która oparta jest na dalszej realizacji zadań ustawowych na bazie zebranego doświadczenia, związanego z codzienną pracą. Z drugiej strony to strategia twórczego rozwoju, tzw. uczącej się organizacji, która modyfikuje i usprawnia swoje działania w oparciu o bazę zebranych doświadczeń. Poprzez określenie misji jako „wspieranie polskiej gospodarki i bezpieczeństwa konsumentów” oraz wizji „zasobnej, efektywnej, zdolnej do samodoskonalenia się organizacji, która potrafi korzystać z potencjału płynącego ze zdecentralizowanego charakteru i otwartości na otoczenie”. Działalność Państwowej Inspekcji Ochrony Roślin i Nasiennictwa pozytywnie postrzegana jest w społeczeństwie, ponieważ jej atutem jest pomoc, edukacja i obiektywizm działania. Na tym tle wyłania nam się obraz organizacji trwale osadzonej w tradycji, ale potrafiącej czerpać z nowoczesnych praktyk zarówno europejskich jak i światowych.

Obecność w Unii Europejskiej stawia przed Inspekcją liczne wyzwania, do których niewątpliwie należy zaliczyć potrzebę zacieśnienia współpracy i wymiany doświadczeń ze służbami poszczególnych krajów europejskich w zakresie fitosanitarnym, nasiennym, urzędami odpowiedzialnymi za bezpieczeństwo żywności, a także reagowanie na zmiany gospodarcze, trendy w handlu międzynarodowym oraz środowisku naturalnym.

Obowiązujące od 14 grudnia 2019 r. przepisy dotyczące kontroli i zdrowia roślin tj. Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady UE 2016/2031 oraz Rozporządzenie Wykonawcze Komisji UE 2017/625 to dwa najważniejsze dokumenty stanowiące podstawę większości działań kontrolnych. Obowiązki wynikające z powyższych aktów prawnych nakładają obowiązek dołączania dokumentów (głównie paszportów roślin) do **wszystkich roślin przeznaczonych do sadzenia**, co w minionych latach stanowi główny problem dla małych (nieprofesjonalnych) producentów na terenie naszego kraju.

W ostatnich latach coraz większego znaczenia nabiera ekologiczny i sprzyjający zachowaniu środowiska naturalnego model rolnictwa. Plakaty i filmy dotyczące tej tematyki pojawiły się wielokrotnie w czasie roku na stronach internetowych inspektoratów Ochrony Roślin i Nasiennictwa. Na stronach internetowych wojewódzkich inspektoratów pojawiły się filmy promujące Światowy Dzień Zdrowia Roślin obchodzony corocznie 12 maja, Dzień Pszczoły 20 maja oraz wiele, wiele innych. Jednostki szkolące podmioty w zakresie stosowania środków ochrony roślin miały obowiązek przekazywania wiedzy w tym zakresie w trakcie prowadzonych szkoleń. Główny Inspektorat Ochrony Roślin i Nasiennictwa poświęcił wiele uwagi na działania prewencyjne jako na skuteczną metodę ochrony zdrowia. W trakcie prowadzonych kontroli w 2024 r. zwracano rolnikom uwagę na integrowaną ochronę roślin (pojawiły się dotacje finansowe w tym zakresie przyznawane przez ARiMR), współpracę z pszczelarzami oraz instytucjami naukowymi. Nowym zagadnieniem **jest ograniczanie stosowania środków ochrony roślin, możliwość redukcji dawek i wykorzystania mikroorganizmów**. Bezpieczne stosowanie środków ochrony roślin – to bezpieczna i zdrowa żywność. Wszystkie te działania prowadzone są przez pracowników inspekcji, zajmujących zagadnieniami z zakresu ochrony roślin i techniki.

W roku 2024 pracownicy Państwowej Inspekcji Ochrony Roślin i Nasiennictwa kontynuowali zadania wynikające z ustawy o nawozach i nawożeniu. Nowelizacja tej ustawy wprowadziła do polskiego prawa przepisy unijnego rozporządzenia, dotyczące udostępniania na rynku nawozów, nawozów oznaczonych znakiem „NAWÓZ UE” oraz produktów nawozowych. Państwa członkowskie UE zobowiązały się do wyznaczania organu notyfikującego (minister właściwy do spraw gospodarki) i do monitorowania jednostek notyfikowanych (Polskie Centrum Akredytacji). Wprowadzone ustawą zmiany przeniosły kompetencje w zakresie nadzoru nad wprowadzaniem do obrotu nawozów, nawozów oznaczonych znakiem „NAWÓZ UE” i środków wspomagających uprawę roślin., z Inspekcji Handlowej Artykułów Rolno – Spożywczych na Państwową Inspekcję Ochrony Roślin i Nasiennictwa.

Od 3 grudnia 2023r. po wejściu w życie nowelizacji ustawy z dnia 10 lipca 2007 r. o nawozach i nawożeniu, nadzór ten objął również **udostępnianie na rynku produktów nawozowych UE**. Zmiany w ustawie nie obejmują wprowadzania do obrotu produktów regulowanych prawem krajowym, lecz dostosowanie i określenie na nowo właściwości organów w odniesieniu do nadzoru nad produktami

nawozowymi objętymi ustawodawstwem Unii Europejskiej. W ustawie dostosowano dotychczasowe kompetencje organów, które dotąd wykonywały zadania określone w rozporządzeniu nr 2003/2003, do obowiązków wynikających z przepisów rozporządzenia nr 2019/1009, a także określono sprawy z zakresu udostępniania na rynku produktów nawozowych UE nieuregulowane w rozporządzeniu nr 2019/1009, takie jak przeprowadzanie kontroli jakości i zgodności oznakowania tych produktów oraz ich właściwego stosowania oraz przechowywania.

W rozporządzeniu nr 2019/1009, w stosunku do uchylonego rozporządzenia nr 2003/2003, rozszerzono **katalog produktów nawozowych**, który obejmuje teraz nie tylko **nawozy mineralne**, ale także **wszystkie inne produkty nawozowe**, takie jak: podłoża do upraw, biostymulatory, polepszacze gleby, inhibitory, w tym organiczne i mikrobiologiczne, charakteryzujące się działaniem stymulującym wzrost roślin oraz poprawę jakości gleby.

Zagadnienie to niezmiernie obszerne i odgrywające w gospodarce kluczową rolę pozostanie w zakresie kompetencji Inspekcji Ochrony Roślin na kolejne lata, mając na uwadze coraz większe zainteresowanie wykorzystaniem w uprawie różnorodnych nawozów, mikroorganizmów i produktów powstałych w procesach oczyszczania i utylizacji. ,

I. Dział Ochrony Roślin i Nawozów – realizacja zadań w 2024r.

Największy nacisk w trakcie prowadzonych kontroli położono na użytkowników profesjonalnych , na których oparte są zasadnicze działania w rolnictwie , sadownictwie i ogólnie przy produkcji żywności.

Profesjonalny użytkownik **środków ochrony roślin**, który planuje chemiczną ochronę roślin powinien pamiętać o 7 podstawowych obowiązkach :

- 1. Stosowanie integrowanej ochrony roślin**
- 2. Stosowanie tylko zarejestrowanych środków ochrony roślin.**
- 3. Zakup środków ochrony roślin wyłącznie od zarejestrowanych sprzedawców.**
- 4. Zachowanie warunków prawidłowego stosowania środków ochrony roślin.**
- 5. Obowiązkowe posiadanie szkolenia.**
- 6. Obowiązkowe badanie i kalibracja sprzętu do stosowania środków ochrony roślin.**
- 7. Dokumentowanie wykonanych zabiegów środkami ochrony roślin.**

Nadzór nad wprowadzaniem do obrotu i stosowaniem środków ochrony roślin

1.1. Ewidencja podmiotów prowadzących działalność w zakresie produkcji, konfekcjonowania i wprowadzania do obrotu środków ochrony roślin

Działalność gospodarcza w zakresie wprowadzania do obrotu i konfekcjonowania środków ochrony roślin (śor) stanowi działalność regulowaną, której prowadzenie wymaga wpisu do rejestru. Rejestracja przedsiębiorców wprowadzających do obrotu lub konfekcjonujących środki ochrony roślin odbywa się na zasadach określonych w ustawie z dnia 8 marca 2013 r. o środkach ochrony roślin oraz w ustawie z dnia 6 marca 2018 r. Prawo przedsiębiorców. W 2024 r. obrót środkami ochrony roślin na terenie powiatu prowadzony był w czynnie działających punktach sprzedaży.

1.2. Nadzór nad wprowadzeniem do obrotu, produkcją i konfekcjonowaniem środków ochrony roślin – kontrole typu A

W ramach sprawowanego nadzoru nad przestrzeganiem przepisów ustawy o środkach ochrony roślin oraz rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady nr 1107/2009 z dnia 21 października 2009 r. dotyczącego wprowadzania do obrotu środków ochrony roślin i uchylającego dyrektywy Rady 79/117/EWG i 91/414/EWG, w 2024 r. przeprowadzono 29 kontroli wprowadzania do obrotu środków ochrony roślin. Kontrole przeprowadzane były zarówno w miejscach zaewidencjonowanych przez Inspekcję w rejestrach przedsiębiorców wykonujących działalność w zakresie wprowadzania do obrotu środków ochrony roślin, tj. punktach obrotu detalicznego, a także w miejscach w których może być prowadzony niedozwolony obrót środkami i zaprawionym materiałem siewnym (np. sprzedaż internetowa i sprzedaż obnośna na targowiskach).

1.3. Kontrola stosowania środków ochrony roślin – kontrole typu B

Przedmiotem kontroli było sprawdzenie wykonania, przez stosujących środki ochrony roślin, obowiązków wynikających z ustawy o środkach ochrony roślin oraz rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady nr 1107/2009. W ramach nadzoru nad prawidłowością stosowania środków ochrony roślin w 2024 r. inspektorzy oddziału przeprowadzili 79 kontroli. Kontrole stosowania środków ochrony roślin przeprowadzano w miejscach produkcji rolnej, leśnej, miejscach fumigacji i zaprawiania materiału siewnego oraz terenach kolejowych, zieleni miejskiej, u użytkowników profesjonalnych świadczących usługi w zakresie wykonywania zabiegów z zastosowaniem środków ochrony roślin, w miejscach, w których stosowanie środków jest ograniczone (wyszczególnione w art. 36 ustawy o środkach np.: na terenach placów zabaw, żłobków, przedszkoli, szkół podstawowych, szpitali, itp.) oraz innych, gdzie mogły być one stosowane. W trakcie kontroli sprawdzano w szczególności prawidłowość stosowania środków ochrony roślin zgodnie z zaleceniami zawartymi w etykiecie środka i innymi przepisami prawa oraz prowadzenie dokumentacji dot. tych zabiegów.

Nieprawidłowości dotyczyły przede wszystkim: użycia środka ochrony roślin niezgodnie z zakresem stosowania określonym w etykiecie środka, braku lub niepoprawnego prowadzenia dokumentacji zabiegów wykonywanych przy użyciu środków ochrony roślin, naruszenia warunków bezpiecznego ich stosowania, użycie środka niedopuszczonego do obrotu. W wyniku przeprowadzonych kontroli w odniesieniu do 28 podmiotów zastosowano postępowanie mandatowe w związku z nieprzestrzeganiem zapisów ww. ustawy w zakresie obrotu i stosowania środków ochrony.

Przedmiotem kontroli stosowania środków ochrony roślin było również sprawdzenie, czy profesjonalni użytkownicy środków ochrony roślin przestrzegają obowiązku stosowania ogólnych zasad integrowanej ochrony roślin.

Kontrole sprawdzające stosowanie zasad integrowanej ochrony roślin obejmowały sprawdzenie czy profesjonalni użytkownicy środków ochrony roślin wypełniają szczegółowe wymagania wynikające z rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 18 kwietnia 2013 r. w sprawie wymagań integrowanej ochrony roślin, tj.: podejmują działania, w celu zapobiegania lub ograniczenia występowania organizmów szkodliwych, korzystają z narzędzi wspomagających podejmowanie decyzji o zwalczaniu organizmów szkodliwych oraz podejmują działania w celu minimalizowania zagrożeń związanych ze stosowaniem środków ochrony roślin.

Na podstawie przeprowadzonych kontroli stosowania środków ochrony roślin stwierdzono, że spośród dostępnych sposobów realizowania zasad integrowanej ochrony roślin najczęściej kontrolowanych profesjonalnych użytkowników środków zadeklarowało stosowanie agrotechnicznych metod uprawy, prowadzenie monitorowania organizmów szkodliwych, stosowanie płodozmianu i doboru właściwego terminu siewu lub sadzenia, ograniczanie liczby zabiegów, stosowanie środka higieny oraz stosowanie zrównoważonego nawożenia, nawadniania i wapnowania.

Państwowa Inspekcja Ochrony Roślin jako urząd odpowiedzialny za nadzór nad wprowadzaniem do obrotu i stosowaniem środków ochrony roślin oraz w trosce o bezpieczeństwo ostatecznych użytkowników produktów przeznaczonych do fumigacji, w 2024r prowadziła zintensyfikowane kontrole w odniesieniu do dystrybutorów i nabywców środków ochrony roślin. Działania kontrolne ukierunkowane były w szczególności na minimalizację zagrożeń związanych z ryzykiem sprzedaży środków ochrony roślin, w tym zawierających w składzie fosforek glinu, nieuprawnionym osobom, które nie są świadome zagrożeń, jakie mogą stwarzać tego rodzaju preparaty.

W tym celu inspektorzy podczas prowadzonych działań kontrolnych w zakresie wprowadzania do obrotu środków ochrony roślin, zwracali uwagę, czy dystrybutorzy środków ochrony roślin, dokonują weryfikacji wymogu, o którym mowa w art. 28 ustawy z dnia 8 marca 2013 r. o środkach ochrony roślin. Dotyczy on sprzedaży środków ochrony roślin przeznaczonych dla użytkowników profesjonalnych.

Nabywanie bez stosownych uprawnień środków ochrony roślin do fumigacji, których działanie polega na emisji trującego gazu fosforowodoru oraz zastosowanie takich preparatów przez osoby nieposiadające odpowiednich kwalifikacji, stanowi realne zagrożenie utraty zdrowia i życia użytkowników tych produktów i ich rodzin wyłącznie osobom posiadającym stosowne kwalifikacje.

Stwierdzone w toku ww. kontroli nieprawidłowości dotyczyły głównie braku uprawnień do zakupu środków ochrony roślin z fosforkiem glinu. Działania kontrolne w powyższym zakresie są kontynuowane również w bieżącym roku.

1.4. Badania pozostałości środków ochrony roślin w płodach rolnych

W 2024 r., w ramach urzędowej kontroli prawidłowości stosowania środków ochrony roślin pobrano 21 próbek płodów rolnych, w celu przebadania ich pod kątem obecności pozostałości środków ochrony roślin. dla następujących upraw: papryka, kapusta pekińska, cukinia, fasola szparagowa, oberżyna, kalarepa, gruszka, czereśnia, truskawka, porzeczka, szczypiorek , koper, . W wyniku badań kontrolnych pod kątem pozostałości środków ochrony roślin w płodach rolnych prowadzonym przez certyfikowane laboratoria: w pięciu przypadkach stwierdzono substancje niedopuszczoną do stosowania w danej uprawie (papryka, gruszka, koper, szczypiorek kapusta pekińska). Producenci rolni, u których stwierdzono nieprawidłowości zostali ukarani grzywną, natomiast gospodarstwa rolne objęto nadzorem Inspekcji w zakresie prawidłowości stosowania środków ochrony roślin.

1.5. Monitoring zużycia środków ochrony roślin

W 2024 roku kontynuowano monitoring zużycia środków ochrony roślin. Zgodnie z opracowanym harmonogramem badaniem objęto zużycie środków ochrony roślin w roku 2024 w uprawach: gruszki ogórka , pomidora pod osłonami, porzeczki, owsa i żyta. Był to kolejny rok cyklu badania obejmującego lata 2020-2024. Dane o zastosowanych środkach ochrony roślin w uprawach obejmowały okres od czasu zakończenia poprzedniej uprawy, tj. zabiegi w zespole uprawek późniwnych, zaprawiania nasion oraz chemiczne zabiegi w trakcie wegetacji, aż do okresu zbioru uprawy objętej monitoringiem. Tak jak w latach poprzednich w wyborze próby statystycznej uczestniczył Główny Urząd Statystyczny. Ustalono, że pozyskiwanie danych w przedmiotowym zakresie odbędzie się na podstawie przeprowadzenia ankiet w gospodarstwach: z uprawą gruszki – 1 ankietą, ogórka – 4 ankiet, pomidora pod osłon – 1 ankiet, porzeczki - 5 ankiet ,owsa - 5 ankiet i uprawy żyta -2 ankiet.

1.6. Kontrola podmiotów w zakresie obrotu nawozami, nawozami oznaczonymi znakiem „NAWÓZ WE”, środków wspomagających uprawę roślin i produktów nawozowych UE

W ramach sprawowanego nadzoru nad wprowadzaniem do obrotu nawozów, nawozów oznaczonych znakiem „NAWÓZ WE”, środków wspomagających uprawę roślin oraz produktów nawozowych UE inspektorzy przeprowadzili 7 kontroli u podmiotów wprowadzających do obrotu i oferujących do sprzedaży:

nawozy oznaczone znakiem „NAWÓZ WE” oraz środki poprawiające właściwości gleby , produkty nawozowe UE.

Realizując powyższe zadania pobrano 1 próbę produktu nawozowego UE. W wyniku badań próba nie wykazała nieprawidłowości pod kątem wymagań jakościowych deklarowanych przez wprowadzającego do obrotu oraz dopuszczalnych wartości zanieczyszczeń.

Zgodnie z ustawą o nawozach i nawożeniu w przypadku stwierdzenia nie spełnienia wymagań jakościowych lub wykrycia przekroczeń dopuszczalnych zanieczyszczeń Wojewódzki Inspektor Ochrony Roślin i Nasiennictwa zakazuje wprowadzenia do obrotu oraz nakazuje wycofanie z obrotu nawozu, nawozu oznaczonego znakiem „NAWÓZ WE” , środka wspomagającego uprawę roślin, produktu nawozowego UE.

II . Zadania realizowane z zakresu nadzoru fitosanitarnego w 2024r.

Nadzór nad zdrowiem roślin

2.1. Kontrola roślin, produktów roślinnych i przedmiotów

2.1.1. Rejestracja występowania agrofagów kwarantannowych dla Unii oraz agrofagów objętych środkami fitosanitarnymi

Rejestracja występowania agrofagów kwarantannowych i agrofagów objętych środkami fitosanitarnymi była prowadzona przez inspektorów oddziału w Radomiu zgodnie z przepisami prawa w zakresie zdrowia roślin oraz w oparciu o wytyczne Głównego Inspektora Ochrony Roślin i Nasiennictwa, w tym w szczególności o wytyczne do planu pracy wojewódzkich inspektoratów ochrony roślin i nasiennictwa na rok 2024.

W 2024 r. pracownicy wykonali łącznie 205 ocen zdrowotności pod kątem występowania ww. agrofagów . Oceną zdrowotności objęto m.in. uprawy roślin, produkty roślinne i przedmioty w przechowalniach i magazynach, w miejscach przeładunku, na giełdach i targowiskach.

2.1.2. Działania kontrolne w zakresie zdrowia roślin realizowane przez PIORiN w ramach „Wieloletniego programu kontroli występowania agrofagów kwarantannowych, ustalonego dla Polski na lata 2021-2027”, w tym działania realizowane w ramach Programu SMP

Zgodnie z art. 23 Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady 2016/2031 w sprawie środków ochronnych przeciwko agrofagom roślin (...) wszystkie państwa Unii Europejskiej mają obowiązek ustanawiania wieloletnich programów kontroli występowania agrofagów kwarantannowych i agrofagów objętych środkami. Głównym celem wprowadzenia ww. obowiązku jest zwiększenie ochrony terytorium Unii przed zagrożeniami płynącymi ze strony agrofagów roślin.

Mając na uwadze powyższe, Główny Inspektorat Ochrony Roślin i Nasiennictwa opracował „Wieloletni program kontroli występowania agrofagów dla Polski, obejmujący lata 2021-2027”. W Programie tym uwzględniono wszystkie agrofagi kwarantannowe dla Unii, wymienione w zał. II Cz. A i B rozporządzenia Komisji 2019/2072 oraz agrofagi objęte środkami fitosanitarnymi na podstawie art. 29 i 30 ww. rozporządzenia 2016/2031, w odniesieniu do których stwierdzono, że mogą się zadomowić lub rozprzestrzenić na terytorium Polski, z uwagi na warunki ekoklimatyczne i obecność roślin żywicielskich. Program ten został podzielony na 3 etapy (etap I - obejmujący lata 2021-2023, etap II - obejmujący lata 2024-2025, etap III – obejmujący lata 2026-2027), tak aby w okresie 7 lat zrealizowane zostały kontrole pod kątem wszystkich ww. agrofagów, oraz żeby każdy z agrofagów był kontrolowany w ww. okresie przez minimum 2 lata następujące po sobie. Działania kontrolne, w tym badania laboratoryjne pod kątem ww. agrofagów, zaplanowane w ramach Programu wieloletniego obejmują m.in. działania kontrolne prowadzone w ramach Programu SMP, dofinansowanego przez Komisję Europejską.

W ramach realizacji II etapu Programu wieloletniego, w 2024 r. inspektorzy oddziału prowadzili działania kontrolne pod kątem 34 agrofagów kwarantannowych i agrofagów objętych środkami. Kontrole obejmowały rośliny żywicielskie dla tych agrofagów, a także produkty roślinne i przedmioty, na których potencjalnie mogły one wystąpić/żerować.

PIORiN kontynuowała działania kontrolne, zgodnie z Rozporządzeniem (UE) 690/2021 ustanawiającym program na rzecz rynku wewnętrznego, konkurencyjności przedsiębiorstw, w tym małych i średnich przedsiębiorstw, dziedziny roślin, zwierząt, żywności i paszy, oraz statystyk europejskich, w ramach tzw. Programu Single Market Programme (Program SMP, dawny Program Survey). Celem Programu SMP jest wczesne identyfikowanie zagrożeń fitosanitarnych, umożliwiające podjęcie szybkich i skutecznych działań zapobiegających niekontrolowanemu rozprzestrzenianiu się tych zagrożeń na inne obszary w Unii Europejskiej (UE).

W ramach Programu SMP w 2024 r. pracownicy oddziału przeprowadzili 48 ocen wizualnych roślin pod kątem 16 agrofagów, pobrali 49 prób roślin oraz ocenili 3 pułapki dla 3 różnych agrofagów (*Popillia japonica*, *Spodoptera frugiperda*, *Bursaphelenchus xylophilus*). Kontrole były prowadzone w miejscach naturalnego występowania roślin żywicielskich dla ww. agrofagów, w parkach, ogrodach publicznych i prywatnych, lasach oraz na plantacjach towarowych. Wśród kontrolowanych roślin znajdowały się bulwy ziemniaków, rośliny iglaste i liściaste, rośliny sadownicze oraz wiele innych gatunków/rodzajów roślin ozdobnych i warzywnych.

2.1.3. Zwalczanie agrofagów kwarantannowych dla Unii

W roku 2024 w wyniku prowadzonych ocen wizualnych i wykonanych analiz laboratoryjnych stwierdzono występowanie 1 agrofaga kwarantannowego: *Clavibacter sepedonicus* – sprawcy bakteriozy pierścieniowej ziemniaka – w 5 gospodarstwach. W związku z wykryciem agrofaga kwarantannowego w 2024 r. wydano 5 decyzji administracyjnych w sprawie zwalczania tego agrofaga.

Ze względu na obowiązki określone w decyzjach administracyjnych dotyczących zwalczania ww. agrofagów, w 2024 r. pracownicy Inspekcji przeprowadzili u podmiotów 16 kontroli w zakresie wykonania decyzji z lat ubiegłych.

2.2. Urzędowa rejestracja podmiotów profesjonalnych oraz paszportowanie roślin, produktów roślinnych i przedmiotów

2.2.1. Urzędowa rejestracja podmiotów profesjonalnych

Państwowa Inspekcja Ochrony Roślin i Nasiennictwa, w oparciu o przepisy rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/2031 w sprawie środków ochronnych przeciwko agrofagom roślin, prowadzi urzędowy rejestr podmiotów profesjonalnych, do którego wpisywane są m.in. podmioty: przemieszczające w obrębie Unii Europejskiej określony materiał roślinny wymagający zaopatrzenia w paszport roślin (np. producenci/dystrybutorzy roślin przeznaczonych do sadzenia), eksportujące/importujące do/z państw trzecich materiał roślinny wymagający zaopatrzenia w świadectwo fitosanitarne oraz podmioty zajmujące się uprawą i dystrybucją ziemniaków. Wg stanu na dzień 31.12.2024 r. w rejestrze tym znajdowało się 239 podmiotów profesjonalnych.

Wśród podmiotów wpisanych do urzędowego rejestru podmiotów profesjonalnych największą grupę stanowili producenci oraz dystrybutorzy ziemniaków, roślin ozdobnych oraz roślin sadowniczych.

2.2.2. Kontrola podmiotów wpisanych do urzędowego rejestru podmiotów profesjonalnych

W 2024 roku w inspektorzy PIORiN przeprowadzili 45 kontroli u podmiotów wpisanych do urzędowego rejestru podmiotów profesjonalnych, upoważnionych do wydawania paszportów roślin, upoważnionych do stosowania oznaczeń zgodnych ze standardem ISPM 15 na drewnianym materiale opakowaniowym. Natomiast u podmiotów profesjonalnych prowadzących uprawę ziemniaków konsumpcyjnych, przemysłowych które podlegających i niepodlegających obowiązkowi wpisu do ww. rejestru prowadzonego przez Inspekcję, przeprowadzono 95 kontroli. Od roku 2024 kontrolami objęte są również gospodarstwa produkujące ziemniaki konsumpcyjne i przemysłowe nie zarejestrowane w urzędowym rejestrze podmiotów profesjonalnych prowadzonym przez wojewódzkiego inspektora, a które uprawiają ziemniaki na powierzchni powyżej 0,5 ha. Zgodnie z obowiązującymi przepisami obowiązkiem rejestracji objęte są podmioty prowadzące uprawę powyżej 1,5 ha oraz wszystkie, które wyprowadzają ziemniaki poza teren gospodarstwa. Z uwagi na prowadzoną działalność mają ustalone obowiązki w przepisach prawa z zakresu zdrowia roślin (np. prowadzenie rejestru umożliwiającego zidentyfikowanie podmiotów profesjonalnych, od których nabyły

określone materiały roślinne objęte przepisami z zakresu zdrowia roślin). W wyniku przeprowadzonych kontroli, w 2024 roku nie stwierdzono nieprawidłowości.

2.2.3. Upoważnienie podmiotów do wydawania paszportów roślin

Zgodnie z obowiązującymi przepisami w zakresie zdrowia roślin, paszporty roślin mogą być wydawane m.in. przez podmioty profesjonalne, które zostały wpisane do urzędowego rejestru podmiotów profesjonalnych oraz uzyskały od Wojewódzkiego Inspektora Ochrony Roślin i Nasiennictwa upoważnienie do wydawania takich dokumentów. Według stanu na dzień 31.12.2024 r. upoważnionych było 44 podmioty profesjonalne. Inspekcja sprawuje nadzór nad realizacją wydanego upoważnienia wykonując stosowne kontrole. W okresie sprawozdawczym zostało wykonanych 44 kontrole.

2.2.4. Monitoring zaopatrzenia roślin w obrocie w paszporty roślin

Zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa w zakresie zdrowia roślin, wszystkie rośliny do sadzenia, w tym określone gatunki nasion, przemieszczane w obrębie Unii Europejskiej, co najmniej pomiędzy podmiotami profesjonalnymi, powinny być zaopatrzone w paszport roślin. W związku z powyższym, w 2024 r. Inspekcja prowadziła m.in. kontrole znajdujących się w obrocie materiałów roślinnych, wymagających zaopatrzenia w paszport roślin pochodzących z innych państw członkowskich UE oraz monitorowała oferty sprzedaży roślin poprzez umowy zawierane na odległość. W 2024 r. przeprowadzono 49 kontroli oznakowania roślin będących w obrocie pochodzących także z innych państw UE.

Skontrolowano również 8 ofert sprzedaży materiału roślinnego, zamieszczonych na stronach internetowych

2.3. Nadzór nad przemieszczaniem ziemniaków z Polski do innych państw członkowskich Unii Europejskiej

Bulwy ziemniaka są materiałem, który może przenosić wiele agrofagów kwarantannowych, podlegających obowiązkowi zwalczania z mocy przepisów Unii Europejskiej. Jednym z takich agrofagów jest bakteria *Clavibacter sepedonicus*, która w wysokim nasileniu stwierdzana jest w Polsce. Z tego powodu, ziemniaki wyprodukowane w Polsce i przeznaczone do innych państw członkowskich Unii Europejskiej, muszą być przed ich wysyłką przebadane i do 14 lipca 2022 r. przesyłka ziemniaków musiała być zaopatrzone w zaświadczenie potwierdzające, że są wolne od ww. bakterii. Od dnia 15 lipca 2022 r. zaczęło obowiązywać Rozporządzenie Wykonawcze Komisji (UE) 2022/1194 z dnia 11 lipca 2022 r., ustanawiające środki w celu zwalczania i zapobiegania rozprzestrzenianiu się *Clavibacter sepedonicus*. Jedną z istotnych zmian jakie wprowadza ww. rozporządzenie jest zmiana rodzaju poświadczenia, które musi towarzyszyć bulwom ziemniaka, wyprodukowanym na terytorium Polski a przemieszczanym do innych państw członkowskich UE, potwierdzającego, że bulwy są wolne od bakterii *Clavibacter sepedonicus*. Od dnia 15 lipca 2022 r. dotychczas stosowane zaświadczenie zostało zastąpione paszportem rośliny dla bulw ziemniaków innych niż przeznaczone do sadzenia.

2.4. Kontrola towarów eksportowanych z Polski

Kontrola fitosanitarna roślin, produktów roślinnych i przedmiotów przeznaczonych na eksport, prowadzona była w oparciu o art. 47 i 49 ustawy z dnia 13 lutego 2020 r. o ochronie roślin przed agrofagami (Dz.U. z 2022r. poz. 2254). Kontrola fitosanitarna roślin, produktów roślinnych i przedmiotów oraz środków transportu to działania mające na celu sprawdzenie, jak pod względem wymogów fitosanitarnych przygotowane są towary przeznaczone do wywozu i jak spełniają wymagania zdrowotnościowe państw będących ich odbiorcami.

Kontrolę fitosanitarną eksportowanych towarów wykonują w imieniu Wojewódzkiego Inspektora Ochrony Roślin i Nasiennictwa upoważnieni przez niego pracownicy. W trakcie kontroli sprawdzana jest historia uprawy lub wytwarzania roślin, produktów roślinnych i przedmiotów oraz przeprowadzana jest ich oceny wizualna i laboratoryjna. W przypadku niektórych towarów, dla których nie określono wymogów odnośnie miejsca uprawy lub wytwarzania, a potwierdzenie, że są wolne od organizmów kwarantannowych nie wymaga przeprowadzenia badań laboratoryjnych, kontrola może zostać ograniczona jedynie do oceny wizualnej. Jednakże w stosunku do znacznej części materiału rozmnożeniowego (nasiona, sadzonki), ziemniaków oraz niektórych innych towarów koniecznym jest (przed wystawieniem świadectwa fitosanitarnego), przeprowadzenie zarówno oceny wizualnej jak i **badania laboratoryjnych**. W niektórych przypadkach, tam gdzie w przepisach kraju przeznaczenia towaru określone zostały wymagania specjalne odnoszące się od miejsca produkcji lub wytwarzania roślin, produktów roślinnych lub przedmiotów, **świadectwo fitosanitarne** może zostać wystawione jedynie wtedy, gdy właściwe lustracje, badania lub inne czynności były podejmowane w odniesieniu do tych miejsc w trakcie sezonu wegetacyjnego. Zdarza się, że wymagania takie dotyczą działań podejmowanych w trakcie ostatniego sezonu wegetacyjnego i kilku lat go poprzedzających. Brak potwierdzenia dopełnienia wymagań specjalnych lub stwierdzenie podczas kontroli obecności organizmów szkodliwych w towarze stanowi podstawę dla odmowy wydania świadectwa fitosanitarnego. **Właściwa zdrowotność roślin i produktów roślinnych jest podstawowym warunkiem uniknięcia trudności przy ich wwozie do kraju przeznaczenia.**

W roku 2024 w oddziale w Radomiu wydano łącznie 74 świadectwa fitosanitarne.

Świadectwa fitosanitarne kierowane były do służb fitosanitarnych następujących państw Norwegia, , Ukraina, Kazahstan, Gruzja, Armenia, Argentyna, Jordania, Turcja, Brazylia. Głównym towarem eksportowym w naszym powiecie były warzywa świeże, wyroby tytoniowe oraz wyroby z drewna.

III . ZADANIA Z ZAKRESU NASIENICTWA w 2024r.

Ocena i kontrola materiału siewnego

3.1 Ocena polowa materiału siewnego roślin rolniczych i roślin warzywnych

W 2024 r. na terenie powiatu radomskiego zlokalizowane było 139 plantacji nasiennych roślin rolniczych o łącznej powierzchni 414 ha, ocenianych przez akredytowanych kwalifikatorów.

Dominującą powierzchnię wśród plantacji nasiennych roślin rolniczych zajmowały rośliny zbożowe, w tym pszenica ozima. Znaczącą grupę, tak jak w latach poprzednich, stanowiły rośliny pastewne.

3.2 Kontrola materiału siewnego

Pracownicy Państwowej Inspekcji Ochrony Roślin i Nasiennictwa w ramach działań urzędowych sprawdzają czy podczas wegetacji roślin istniały warunki właściwe do wyprodukowania materiału siewnego wysokiej jakości oraz czy stan plantacji nasiennej odpowiadał ustalonym wymaganiom.

3.2.1 Ewidencja prowadzących obrót materiałem siewnym

Na dzień 31 grudnia 2024 r. wpisanych do ewidencji, na podstawie art. 84 – 87 ustawy o nasiennictwie było: 33 przedsiębiorców wytwarzających oraz prowadzących obrót w tym obrót hurtowy i detaliczny materiałem siewnym, 1 rolnik oraz 138 dostawców z rolą wytwarzania lub obrotu materiałem szkółkarskim roślin sadowniczych, materiałem rozmnożeniowym i nasadzeniowym roślin warzywnych i ozdobnych oraz zajmujących się wytwarzaniem lub obrotem sadzonkami winorośli.

3.2.2 Kontrola wytwarzania, oceny i obrotu materiałem siewnym

W 2024 r. pracownicy oddziału zgodnie z art. 121 ustawy o nasiennictwie prowadzili kontrole wytwarzania, oceny i przechowywania materiału siewnego, a także obrotu tym materiałem.

Ogółem przeprowadzono 128 kontroli u 127 prowadzących obrót materiałem siewnym, w tym kontroli u:

- przedsiębiorców wpisanych do „ewidencji przedsiębiorców”, w tym u prowadzących:
 - obrót hurtowy materiałem siewnym – 7,
 - wyłącznie sprzedaż detaliczną materiału siewnego – 9,
- rolników wpisanych do „ewidencji rolników” - 0,
- dostawców wpisanych do „ewidencji dostawców” 67, w tym:
 - wytwarzających materiał szkółkarski, rozmnożeniowy i nasadzeniowy roślin warzywnych lub ozdobnych, sadzonki winorośli - 65
 - prowadzących wyłącznie obrót materiałem szkółkarskim, rozmnożeniowym i nasadzeniowym roślin warzywnych lub ozdobnych - 2
- innych podmiotów - 44.

Ogółem skontrolowano:

- 321 partii materiału siewnego lub ich części, w tym 41 partii roślin rolniczych i 274 partii materiału siewnego roślin warzywnych;
- 0,22 ha materiału rozmnożeniowego i nasadzeniowego roślin warzywnych

- 23,94 ha materiału rozmnożeniowego roślin ozdobnych.

Kontrole prowadzone były pod kątem zgodności z wymaganiami określonymi dla materiału siewnego. Sprawdzone zostały wymagania formalne, w tym: prawidłowość stosowanych opakowań, etykietowania jak również zgodność z art. 104 ustawy określającym, materiał siewny dopuszczony do obrotu. Sprawdzona została również (co najmniej w zakresie zdolności kiełkowania) jakość materiału siewnego w obrocie. W tym celu, do kontrolnej oceny laboratoryjnej pobranych zostało łącznie 42 próby roślin rolniczych oraz roślin warzywnych.

3.2.3 Kontrola obrotu materiałów oferowanych w ramach sprzedaży na odległość

Inspektorzy przeprowadzili kontrole materiału siewnego, oferowanego w internecie, prasie, itd..

W wyniku tych działań:

- zweryfikowano 10 ogłoszeń;
- spowodowano usunięcie 5 ogłoszeń.

3.2.4 Sprawozdanie z obrotu materiałem siewnym

Informacja o ilości wprowadzonego do obrotu materiału siewnego a także informacja o wprowadzonym do obrotu materiale siewnym roślin warzywnych kategorii standard własnych odmian za rok gospodarczy 2023/2024 opublikowana jest na stronach: Państwowej Inspekcji Ochrony Roślin i Nasiennictwa piorin.gov.pl oraz w Serwisie Rzeczypospolitej Polskiej: dane.gov.pl.

3.3 Kontrola upraw

W 2024 r. Państwowa Inspekcja Ochrony Roślin i Nasiennictwa wykonywała kolejny rok zadanie wynikające z ustawy z dnia 22 czerwca 2001 r. o mikroorganizmach i organizmach genetycznie zmodyfikowanych (tj. Dz.U. 2022 r., poz. 546) polegające na wykonywaniu kontroli upraw pod kątem ich zgodności z ustawą. Zgodnie z "Programem kontroli upraw GMO" zatwierdzonym przez Ministra Środowiska i Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi na podstawie art. 49 tej ustawy, kontrolą zostały objęte: kukurydza, rzepak jary i ozimy oraz soja. Kontrole upraw GMO były realizowane poprzez kontrolę materiału siewnego oraz kontrolę plantacji nasiennych i produkcyjnych.

3.3.1. Kontrola materiału siewnego

W 2024 r. przeprowadzono 6 kontroli partii materiału siewnego znajdującego się w obrocie pod kątem obecności GMO. Z materiału siewnego pobrano i przebadano w Centralnym Laboratorium GIORiN na obecność modyfikacji genetycznych materiału siewnego kukurydzy - 6 próbek.

3.3.2 Kontrola plantacji nasiennych

W roku 2024 roku, badania plantacji nasiennych były traktowane priorytetowo. 100% plantacji nasiennych kukurydzy, rzepaku i soi zgłoszonych do oceny polowej (kwalifikacji) zostało objęte kontrolą. Na terenie Oddziału w Radomiu skontrolowano 29 plantacji nasiennych, w tym plantacje nasienne:

- kukurydzy – 19
- rzepaku ozimego – 6
- soi – 4

Kontrola polegała na ustaleniu stanu faktycznego dotyczącego plantacji – ustaleniu podmiotu prowadzącego plantację, powierzchnię plantacji, jej położenie (nr działki ewidencyjnej, miejscowość), rodzaj materiału użytego do założenia plantacji (odmiana, materiał siewny, inny materiał), sprawdzeniu dokumentacji dotyczącej zakupu materiału. Badania laboratoryjne przeprowadzane są przez Głównego Inspektora Ochrony Roślin i Nasiennictwa w Toruniu. W wyniku badań laboratoryjnych nie stwierdzono obecności modyfikacji genetycznej.

Radom dn. 12.05.2025r.

Kierownik Oddziału w Radomiu
Ewa Madejska